

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2011/33

Karar Sayısı : 2012/54

Karar Günü : 11.4.2012

R.G. Tarih-Sayı : 13.10.2012-28440

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Eğil Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 22.11.1984 günlü, 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu'nun 13. maddesinin son fıkrasının '*Birinci fıkra*da belirtilen süreler içinde mahkemeler veya icra iflas daireleri tarafından bu arazi hakkında devir ve temlik gerektiren bir karar verilemez.' biçimindeki birinci cümlesinin, Anayasa'nın 2., 10., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davacı ve karşı davalı tarafından açılan el atmanın önlenmesi ve eciri misil ödenmesi ile karşı davacı ve davalılar tarafından açılan tapu iptali ve tescile ilişkin karşı davanın birleştirilerek incelenmesi sırasında kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanaatine varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

22.11.1984 günlü, 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu'nun itiraz konusu kuralı da içeren 13. maddesi şöyledir:

'Madde 13- Uygulama alanlarında Bakanlar Kurulu kararının Resmi Gazete'de yayımı tarihinden itibaren, kamulaştırma, toplulaştırma, arazi değiştirilmesi ve dağıtım işlemlerinin tamamlanması veya tapuya tescili sonuçlandırılıncaya kadar, gerçek kişilerle özel hukuk tüzelkişilerine ait arazinin mülkiyet ve zilyetliği devir ve temlik edilemez. Bu araziler ipotek edilemez ve satış vaadine konu olamaz. Ancak, bu kısıtlama süresi beş yılı aşamaz. Sulama şebekesi tamamlanıp sulamaya geçinceye kadar da aynı işlemler yapılmaz. Bu kısıtlamada ise süre, beş yılı aşamaz. Ancak, sulama alanlarında toplulaştırma çalışmaları kısıtlama süresi içerisinde sonuçlandırılmadığı takdirde, Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün teklifi ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığının onayı ile toplulaştırma çalışmalarının sonuçlandırılması amacıyla kısıtlama süresi en fazla beş yıla kadar daha uzatılabilir.

Kısıtlama süresi içerisinde arazisini ve varsa üzerindeki tesisleri satmak isteyen gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerin müracaatları halinde, uygulayıcı kuruluş bu kişilere ait tarım toprağını ve varsa üzerindeki tesisleri, altmış gün içinde bu Kanun hükümlerine göre kamulaştırır veya yönetmelikle tespit edilecek esaslar dahilinde bunların başkalarına satışına izin verir.

Yukarıda belirtilen süre içinde, bu gibi arazi Tarım Kredi Kooperatifleri ve bankalara ipotek edilebilir.

Bu kısıtlama süresi içerisinde ipoteğin paraya çevrilmesi gerektiğinde ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takipte düzenlenecek kıymet takdir raporu uygulayıcı kuruluşa tebliğ edilir. Uygulayıcı kuruluşun bu rapora itiraz ve dava hakkı vardır. Kesinleşen kıymet takdir raporuna göre tespit edilmiş bedeli, bu Kanun hükümlerine göre uygulayıcı kuruluş tarafından uygun görülmesi halinde ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip dosyasına ödenerek arazinin Hazine mülkiyetine geçirilmesi sağlanır. Ancak uygulayıcı kuruluş tarafından ihtiyaç duyulmaması halinde, arazinin satışına izin verilebilir. Buna ilişkin esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde mahkemeler veya icra iflas daireleri tarafından bu arazi hakkında devir ve temlik gerektiren bir karar verilemez. Miras yoluyla intikaller, bu hükmün kapsamı dışındadır. Ayrıca mahkemeler satış suretiyle miras ortaklığının giderilmesine karar veremezler.'

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasa'nın 2., 10., 35. ve 36. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Serruh KALELİ, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Fettah OTO, Serdar ÖZGÜLDÜR, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI ve Erdal TERCAN'ın katılımlarıyla 14.4.2011 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Anayasa Mahkemesi Raportörü Ali Rıza ÇOBAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu'nun 5. maddesi ile 13. maddesinde yer alan iptali istenen kural arasında çelişki bulunduğu ve hukuk kuralları arasında çelişki bulunmasının hukuk devleti ilkesini, itiraz konusu kuralın Kanun çerçevesinde uygulamaya konu olan taşınmazlarla uygulama dışı kalan taşınmazlar arasında farklılık yaratması nedeniyle eşitlik ilkesini, bireylerin taşınmazlarına getirilen sınırlamalar nedeniyle mülkiyet hakkını ve mahkemelerin ve icra dairelerinin temlik gerektiren karar vermesini yasaklaması nedeniyle hak arama özgürlüğünü ihlal edici nitelikte olduğu gerekçesiyle kuralın Anayasa'nın 2., 10., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3083 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren temlik tasarrufların durdurulması başlıklı 13. maddesinde Bakanlar Kurulu'nun Kanunu uygulama kararından itibaren uygulama

sona erinceye kadar uygulama alanındaki arazilere ilişkin temlik sonucu doğuracak tasarruf işlemleri yasaklanmıştır. Bu çerçevede Bakanlar Kurulu kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren, uygulama alanlarında kamulaştırma, toplulaştırma, arazi değiştirilmesi ve dağıtım işlemlerinin tamamlanması veya tapuya tescili sonuçlandırılincaya kadar, gerçek kişilerle özel hukuk tüzelkişilerine ait arazinin mülkiyet ve zilyetliğinin devri ve temlik yasaklandığı gibi bu araziler üzerinde ipotek kurulmasına ve satış vaadi yapılmasına da sınırlama getirilmiştir. Kanun, bu kısıtlamaların süresini beş yıla sınırlandırmakla birlikte sulama alanlarında toplulaştırma çalışmalarının bu süre içinde sonuçlandırılmaması halinde çalışmaların sonuçlandırılması amacıyla kısıtlama süresinin en fazla beş yıla kadar uzatılmasına olanak tanımıştır. Uzatmaların Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yapılması öngörülmüştür.

Ancak, Kanun kısıtlama süresince öngörülen devir ve temlik yasağına bazı istisnalar öngörmüştür. Bu çerçevede kısıtlama süresi içerisinde arazisini ve varsa üzerindeki tesisleri satmak isteyen kişilerin başvurusu halinde uygulayıcı kuruluşun altmış gün içinde bu kişilerin taşınmazlarını kamulaştırması ya da belli esaslar dâhilinde bunların başkalarına satışına izin vermesi öngörülmüştür. Ayrıca uygulama alanındaki arazinin Tarım Kredi Kooperatifleri ve bankalara ipotek edilmesine olanak tanınmıştır. Tarım Kredi Kooperatifleri ve bankalar dışındaki kişiler lehine ise ipotek yapılması mümkün değildir. İtiraz konusu kuralı da içeren son fıkrada ise birinci fıkrada belirtilen beş yıllık süreler içinde mahkemeler veya icra iflas daireleri tarafından uygulama alanındaki araziler hakkında devir ve temlik gerektiren bir karar verilemeyeceği öngörülmüştür. Miras yoluyla gerçekleşen intikaller ise bu hükmün kapsamı dışında tutulmuştur. Ayrıca mahkemelerin satış suretiyle miras ortaklığının giderilmesine karar veremeyeceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla kısıtlama süresince satış ve ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla devirler uygulayıcı kuruluşun kontrolüne tabi tutulmuş, miras yoluyla devirlere izin verilmiş, bunların dışındaki devirler ise tamamen yasaklanmıştır. Mahkemeler ve icra dairelerine getirilen devir ve temlik sonucunu doğurucu karar verme yasağı ise kısıtlama süresince mutlak bir yasak olarak düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı düzenlenmiştir. Adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, uyuşmazlığı hakkında nihai ve icra edilebilir karar verecek bir yargı mercii önüne uyuşmazlığı götürme hakkı olarak tanımlanabilir. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı aynı zamanda mahkemeden icra edilebilir bir karar almayı da içerir. Dava açılmasına herhangi bir engel olmamakla birlikte, mahkemenin davayı çözme yetkisi yoksa ya da kararını uygulatma imkânı bulunmuyorsa mahkemeye erişim hakkından söz edilemez.

İtiraz konusu kural belli sürelerle mahkemelerin ve icra iflas dairelerinin devir ve temlik sonucu doğuran kararlar vermelerini yasaklamaktadır. Devir ve temlik işlemlerinin durdurulma süresi kanunda beş yıl olarak öngörülmüş olmakla birlikte on yıla kadar uzatılması mümkündür. Bu süre boyunca mahkemelere devir ve temlik sonucunu doğuracak karar verme yasağı öngörülmekle birlikte mahkemelerin nasıl karar vereceğine ilişkin bir açıklık getirilmemiştir. Bu durumda mahkemelerin önlerindeki derdest davaları askıya mı alacağı yoksa incelemeye devam ederek devir ve temlike neden olmayan bir karar mı vermek zorunda olduğu konusunda açıklık bulunmamaktadır.

Mahkemeler bu seçeneklerden hangisini uygularsa uygulasin davada haklı olmakla birlikte itiraz konusu kural nedeniyle devir ve temlik sonucu doğuracak bir karar verilememesi sonucu hakkını elde edemeyen taraf, uygulama işlemleri tamamlandıktan sonra da haklarını

tam olarak elde edemeyecektir. Davayı askıya alma halinde, dava konusu taşınmaz uygulama kapsamında bölünmüş ya da başka bir taşınmaz ile birleştirilmiş veya başka bir kişiye tahsis edilmiş olabileceğinden dava sonunda verilen kararın uygulanma kabiliyeti kalmayacaktır. Dava konusu taşınmazın kamulaştırılmış olması halinde de kamulaştırma bedeli tapuda malik gözüken kişiye ödenmiş olacağından davada haklı olan tarafın kamulaştırma bedeli alması da mümkün olmayacak veya alabilmesi için yeni davalar açması gerekecektir.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğünü ihlal edici nitelikte olup Anayasa'ya aykırıdır, iptali gerekir.

Kural Anayasa'nın 36. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden, Anayasa'nın 2., 10. ve 35. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

VI- SONUÇ

22.11.1984 günlü, 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu'nun 13. maddesinin son fıkrasının 'Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde mahkemeler veya icra iflas daireleri tarafından bu arazi hakkında devir ve temlik gerektiren bir karar verilemez.' biçimindeki birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 11.4.2012 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Esas Sayısı : 2011/33
Karar Sayısı : 2012/54

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN